

Filmen om det uhygiejniske Drikkevand blev standset

Soc.
14/577

Carl Th. Dreyers Stats-Kortfilm om de sundhedsfarlige Brønde paa Landet maa ikke vises - Landboerne vil ikke miste deres Sommergæster

Hellere beskytte Landboernes Ry end deres Helbred

FOR mere end et Aar siden lod Ministeriernes Filmudvalg optage en Film om »Vandet paa Landet«. Filmen skulde propagandere for en Forbedring af de uhygiejniske Brøndforhold, men den kom aldrig frem i Biograferne. Landboerne kunde ikke lide den, og man foretrak saa — tilsyneladende med Sundhedsstyrelsens Billigelse — hellere at beskytte Landboernes Ry end deres Helbred.

I Marts 1944 offentliggjorde Kredslæge Jens Jensen, dengang Kalundborg, et uhyggeligt Dokument. Det var Resultatet af en Undersøgelse af Landeøkonomens hygiejniske Indretning. Kredslægen ønskede at kontrollere, i hvor høj Grad Sundhedsstyrelsens For-

Carl Th. Dreyer.

skrifter blev opfyldt, og gennemgik derfor en tilfældigt valgt men typisk dansk Landkommune. Det var Tømmerup ved Kalundborg. Han foretog her i

hvert eneste af Kommunens 309 Behovssteder en omhyggelig Undersøgelse af, hvordan det forholdt sig med Brøndindretning, Spildevandsaflob, Mødding og Kloset.

Det viste sig, at ikke en eneste Brønd i Kommunen fuldt ud opfyldte Sundhedsvedtægtens Krav, og baade Spildevands-, Kloset- og Møddingforhold var alt andet end beroligende. En af Aarsagerne til alt dette var ganske simpelt, at kun de færreste af Kommunens Beboere overhovedet vidste, hvad Sundhedsvedtægtene var, og i al Almindelighed havde Beboerne meget lidt Forståelse af hygiejniske Forholds Betydning.

Drikkevandet paa Landet en farlig Smitekilde

Undersøgelsen af Brøndenes Indretning gav til Resultat, at af den mest almindelige Brøndtype, d. v. s. Brønde

med Pumpe paa Laaget, kunde kun 3 pct. betegnes som tilfredsstillende. Det stod lidt bedre til med de private Vandværker, der dog kun fandtes i 1 til Pumpe i Huset, men ogsaa her traf man paa uhumste Forhold. Brøndene til nogle private Vandværker var saaledes placeret kun 1 Meter fra en Retulde og 1 Meter fra et Kloakknude, og en privat Brønd med Ledning til Pumpe i Huset var anbragt i Loen, hvor det flød med Gødning fra Dyr og Mennesker. Ikke alle Forhold er saa grænseløse, men langt de fleste Brønde er anbragt, saa det er umuligt at undgå en Forurening af Drikkevandet.

Kredslæge Jens Jensens Undersøgelser vakte selvstødt stor Opsigt og blev efterfulgt af andre Undersøgelser, der i et og alt bekræftede de uhyggelige Resultater. Sundhedsstyrelsen blev klar over, at der maatte gøres noget for at bedre paa Forholdene. Man gik ind for en mere regelmæssig Kontrol med Brøndene end hidtil og ønskede samtidig at iværksætte en Oplysningskampagne, saa Landboerne selv kunde blive klar over, hvor farlig en Smitekilde de uhygiejniske Brønde i Virkevidden er. Sundhedsstyrelsen henvendte sig derfor til Ministerierne om Filmudvalg og bad om der maatte blive oplyst en Kortfilm om Vandet paa Landet.

Filmen, der blev væk

Filmudvalget, der dengang lededes af Fuldmægtig Mogens Skot-Hansen, fandt Ønsket rimeligt og overdrog Opgaven til Danmarks mest berømte Filminstruktør, Carl Th. Dreyer, som er bekendt ikke kun for sine færdige film, men ogsaa for sine færdige filminstruktørreviser, men ogsaa for den Grundighed, hvormed han sætter sig ind i et Emne. Carl Th. Dreyer fik Forbindelse med Kredslæge Jens Jensen og Civilingeniør C. H. V. Pape fra Københavns Vandvesen. Efter et lille Kursus i Hygiejne hos Kredslæge Jens Jensen og en Undervisning af mere praktisk Karakter hos Civilingeniør Pape, udarbejdede Carl Th. Dreyer et Manuskript til en dokumentarisk Kortfilm af ca 10 Minutters Varighed, og dette Manuskript blev godkendt af Sundhedsstyrelsen. Indspilningen blev foretaget under Ledelse af Carl Th. Dreyer selv, og da Filmen var færdig, blev den foreslået for Sundhedsstyrelsen, som imidlertid ganske overraskende modtog den af Filmen blev sendt ud i Biografer og Kiosker. Siden Filmen var færdig fra Instruktørens Haand, er der nu gaaet over et Aar, og ingen har set noget til Filmen.

Om Grunden til, at Filmen aldrig er kommet frem, oplyser Overlæge Dr. med. Erik Uhl fra Sundhedsstyrelsen, at det er det samme Forhold, som hvis en Sekretær laver et Udkast til en Skrivelse og tror, den er i Orden, men

Kontorchefen saa viser sig ikke at have samme Mening og ønsker Skrivelsen omarbejdet. Statsens Repræsentanter saa Filmen om Brøndvandet, da den var færdig, men blev enige om, at den ikke var rigtig god at starte en Propaganda på og besluttede derfor, at der skulde laves lidt om i den. Filmens Manuskriptforfatter og Instruktør Carl Th. Dreyer oplyser imidlertid overfor os, at han ikke har modtaget nogen Henvendelse fra Ministerierne Filmudvalg om »Vandet paa Landet«, som Filmen kom til at hedde. Det har aldrig været omtalt overfor ham, at Filmen skulde laves om. Fra anden Side fortælles det, at man for Tiden overvejer at helne det nye Film om Emnet.

Feriegæsterne maatte ikke skræmmes

Sundhedsstyrelsen havde som nævnt i Forvejen godkendt Carl Th. Dreyers Manuskript, der yderligere var inspireret af Kredslæge Jens Jensen og Civilingeniør Pape. Det forekommer derfor usandsynligt, at der skulde være noget i Vejen med Filmen set fra et hygiejniske-videnskabeligt Synspunkt. Folk, der paa Grund af deres Tilkyndning til Ministeriernes Filmudvalg har haft Lejlighed til at se Filmen, udtaler, at den er ypperligt lavet, og at den har paavirket dem stærkt som Propaganda. Heller ikke her synes ved første Øjekast at være noget at indvende. Alligevel er det tilsyneladende netop propagandistiske Side af Filmen, der er den egentlige Aarsag til, at Sagen aldrig er naaet frem for Offentligheden. Propagandamæssigt har Filmen to Sider, direkte fortæller den, at der bør gøres noget for at forbedre Brøndforholdene paa Landet, og indirekte

fremgaar det, at Landboerne ikke er helt saa reaktionelle indstillet, som man kunde synes.

Dette sidste er faldet Landboerne for Brystet, og da Filmen yderligere indeholder en Opfordring til Bybeboerne om, naar de søger Sommerlejlighed paa Landet, da ikke kun at se paa Værelserne, men ogsaa paa Brøndene, er man blevet bange for, at Filmen skulde skræmme nogle af Feriegæsterne væk. Fra Landboerne er der derfor protesteret med Filmen, og Resultatet er eltsaa blevet, at man har foretrukket at beskytte Landboernes gode Ry i Byerne fremfor deres Helbred. Sundhedsstyrelsen har tilsyneladende indvilliget heri.

Landliggerens Krøds de værste, siger Kredslæge Jens Jensen

— Er De klar over, at den Film, der er et af Resultaterne af Deres Undersøgelse af Brøndforholdene, er blevet standset? Spørger vi Kredslæge Jens Jensen, der nu er Kredslæge i Glostrup.

— Det havde jeg ingen Anelse om, jeg har jo ikke været med til at lave den, svarer Kredslægen. Det eneste, jeg har haft med Filmen at gøre, er, at jeg har givet Carl Th. Dreyer nogle gode Råd.

— Var Deres Oplysninger paa nogen Maade vendt mod Landboerne?

— Ikke paa nogen Maade. Jeg fortalte ogsaa Dreyer om Byboernes Brønde paa Landet, og de er snarere værre end de andre. Rundt langs Kysten hvor Sommerhusene ligger paa Stribe, anbringes Brøndene ganske tilfældigt uden hygiejniske Hensyn. De skal, især

ver man Overfladebrønde, ofte kun en halv Meter dybe. Det er de værste af dem! — Er der ikke nogen, der tager sig af dem?

— Sundhedsnavnet inspicere mange Brønde, men der er jo ingen Pligt til at melde, naar man har faaet lavet en Brønd. Og en hvilken som helst Person, der kan grave et Hul, har Lov at kalde sig Brøndgraver. Der kræves ingen Autorisation i det. Pag. øst.